

MAGYAR TAVASZ

Irta : Leonov Leonid

Leonov Leonid, orosz író mint a Szovjet Szövetség kormánykülöttségének tagja járt Magyarországon a március 15-i ünnepségek alkalmából. Erről a látogatásról emlékezett meg az alábbi írásban, amely a »Pravda« március 31-i számában jelent meg.

Ünnepi csend ül ma a dunamenti síkságon. A természet teljes erővel készülődik a tavaszra. A meleg adriai szél esőthozó, kékes felhőgomolyokat hordoz a horizonton; réti boglárkák nyitogatják szirmaikat a napsütésben. Maholnap megcsendülnek a természet ébredésének hangjai és egyszeriben lágy rózsaszínbe öltözik ennek a bőven termő országnak mind a harminchatmillió gyümölcsfája... A friss márciusi levegőben ma még csak a szőlőtöke bimbózik és csak a nagy magyar tenger, a nekünk oly emlékezetes Balaton körül virágozik a barack és a cseresznye, dalol a magyar tavasz.

Ebben az évben az emberek tavasza megelőzte a természet tavaszát. Még számban se lehet venni a háborús rombolásokat, még Budapesten sem építették fel egészen a felrobbantott hidakat, de a magyar hazafiakat, szinte mind a kilencmillió embert, már örömteli alkotókedv tölti el: alig hihető, hogy van itt olyan is, aki nem hisz az általános nemzeti újjászületésben. Valami nagyon fontos ment végbe az utóbbi három évben és az események színtere ezúttal nem az annyi vérral öntözött magyar föld volt hanem a magyar nemzet szíve és elméje. Élni akar: dolgozni akadály nélkül, a kiraboltság veszélye nélkül és természetesen el akarja foglalni a népek családjában a neki járó méltó helyet... Ha a végcél már világos, nem nehéz az eszközök kiválasztása... És ime: a nép jut hatalomra, végrehajtják a gyakorlatilag megváltás nélküli földreformot, fokozatosan eléri a munkásosztálynak és a parasztságnak azt az óhajtott egységét, amely felé annyira törekedett az 1848. évi felszabadító mozgalmak egyik vezetője: az első munkásújság alapítója — Táncsics Mihály és végül a Dunamedence népeinek szívéből örökre eltűnik az elavult, kívülről táplált ellenséges érzület. A mult és a közelmult kemény megpróbáltatásai után Magyarország így ismerte fel az új demokratikus fejlődés előnyeit.

Emlékezetünkbe kell idézni a dunamenti földek földrajzi helyzetét, hogy a sok viszontagsággal tűzdelt magyar történelem ezer esztendejének többi emlékezetes dátuma között megtalálhassuk a méltó helyet 1848 számára. Évszázadokon át nagy népvándorlások központi útjai húzódtak itt. Minden kóborló nemzetség errefelé tekintett, valamennyi irányból erre a síkságra zúdultak le a szelek. A legvadabbak délkeletről és északnyugatról kiindulva dúltak. A törökök voltak ezek és a németek, akik itt a »sváb« nevet kapták és a későbbi időkben a német imperializmus előretolt helyőrségeivé lettek; emellett figyelemreméltó, hogy Magyarországra mindig északnyugatról tört be az aszály a terméketlenség és a velük kapcsolatos népi nyomor is. A 18. század elején Rákóczi fejedelem megpróbálta szétfeszíteni ezt a károkatól jövő szorítást. Amikor ez a felszabadító

került Szurok Domokos a zailó világ útjáról. Egykori zsakettjét is a moly rágja, egyszerű utcai kabátban ácsorog vagy üldögél most a sön-tésben. A sarkon túl teherautók rohannak, munkások, folyami matró-zok járnak-kelnek, mind hangosak és jókedvűek. Egyiknek sem hiány-zik Szurok bácsi.

Ide a kisutcai kocsmába pedig csak egy-egy olyan savanyodott kedvű ember nyit be néha-néha. S a régies, talpas pohárból fogyasztott két deci mellől sóhajtják el itt a szívük terheit.

Ilyenkör némi elevenség költözik Szurok Domokos arcára. Egy-két légy is fölrepül a kocsmaszobában és zümmögni kezd. A vendég kényelmesen, otthonosan lekonykól a kockás abroszra és beszélgetni kezd. Tudja: Szurok úrnak beszélhet, hiszen sorstársak, neki is bánata van és életunság bántja...

De néha félnapig sem tér be senki. Olyankor aztán ólomlábakon lépked az idő. S Szurok úr maga hajt fel néhány hosszúlépést.

A mai nap kissé mozgalmasabbnak ígérkezik. Az utcában hirtelen-szekérzörgés zaja hallatszik, parasztkocsi, egylovas. Végig halad az utcán, megáll a kocsmá előtt. Egy pörge kalapos, lógósbajszú kisiúvarós száll le róla. Gombár József. Szurok kocsmáros jól ismeri. Gombár szinte egyszerre lép be az ajtón Vidák Ádámmal, a volt sorsjegyáruossal, aki most süteményfélekkel, kétszersültekkel ügynökösködik. Vidák angolbajszos, hajlotthátú, ravaszképű ember. A bajúszatlan Szurok és a lógósbajszú Gombár között valami átmenetet képez bajúszviselet tekintetében. Mindig jól kitömött táskát hurcol, süteményeket nem igen látott nála senki. Ki tudja, mit hurcol benne. Egyszerre érnek az ajtóhoz, de Gombár a modortalan, nyers ember egyszerűségével előbb lép be az ajtón.

— Adjisten — szól, s egyet konyít a kalapja szélén Gombár. Vidák igen csendesesen köszön. Ugy látszik nem jó napja van ma. Gombár a söntés előtti asztalhoz telepedik. Vidák egy másik asztalkához ül.

— Hosszú lépést? — kérdi kissé felelevenedve, mindkettőjük felé hajolva Szurok. Ismeri az emberei szomjúságát.

— Azt, azt. — mondja Vidák. Gombár csak bólint s megsodorintja a bajszát.

Mindkét asztalra italt ad Szurok, és Gombár mellé telepszik. A két vendég közül ez a beszédesebb, csak nehezen indul meg belőle a szó. Segíteni kell neki.

— Régen láttam már, Gombár úr... — odahajol hozzá. — Mi a csudának van beragasztva a képe?

Gombár leteszi a poharat és arcán a három helyen is éktelenkedő sebragaszt tapogatja. Majd legyint egyet.

— Tudja, Szurok úr, máma már az embert a saját gyereke se tiszteli, az is ellene van. Ne is kérdezze!... A vér megint a fejembe szállad... Az a gyönyörű fiam, aki most gyűtt haza a katonaságtul. Tudja!... Ah, azt nem is lenet elmondani...

Szurok úrnak fölcillan a szeme. Ha a máról valami rosszat mondanak, az midjárt fölvilanyozza.

— A fia, Gombár úr? — kérdi üzleti sajnálkozással. — Ugyan hogy történt? — És kényelmesen elhelyezkedik a széken. Gombár nagyhangú, bőbeszédű ember, de most mintha csendesebb, megszeppentebb volna és nehezebben indulna meg belőle a szóáradat.

— Bizony, a fiam — sóhajt fel ismét és jót húz a pohárból. Látszik, hogy magában küszködik, maga sem tudja, hogy tengernyi keserűség-zsilipjét hogyan emelje fel. — Hazajött a drágalátós. Én tartottam, neveltem, lopta a napot otthon és etettem. Kifutó volt, itt-ott dolgozga-

tott egy keveset. Azt gondoltam, majd ha kiöregszek, átadom neki a lovakat, fuvarozzon ő. Akkor még két lovam volt. Ezért szakmát se tanult. Nem lett volna szüksége rá, hogy más kezelába legyen. Jó három éve elvittek katonának. Néhány hónapig a fronton is volt. Azóta hírét is keveset hallottam. Nem sokat írkált haza. Nemrégiben beállított. Meghalt. Akkora lett, mint egy medve. Ő se ismertem volna. Valami szakmát, mehan:kussagot tanult ki a katonaságnál. Hallani se akart arról, hogy majd a fuvarozásnál maradjon. Gyárba ment és ott a vezetőkkel komazik, úgy bekapott közéjük. Meg tanfolyamra szalad mindig...

Itt megált Gombár. Kifutott. Pihenéskeppen kiitta borát és másik pohárral kert. Majd a nehez emlékezésben újra megeredt beöle a szó.

— Nagyon okosak lesznek már — mormogta Szurok. miközben asztalra helyezte a megtöltött poharát.

— Egy darabig alig láttam, csak jálni járt haza. Két nagyobbik lányom is, a legöregebbek, gyárba járnak, csak azokkal beszélgetett mindig. Egyszer éppen akkor állított haza a túlokos, amikor kicsit megdöngettem az asszonyt, hogy ne száaskodjon. Mindig kiabál velem a kis béka: »A családoddal seose törödsz! A gyerekeidre nem áldoztál! Mind eliszod a keresetet!« Majd harminc éve ezt kiabálja, hát azelőtt elhaligattaitam. — És az öklét mutatja Gombár. — Mikor iszom én el az egész keresetet? Valamit csak ihatok abból, amit én keresek?! Hát a vitaba beieártja magát az a melák fiam, nekem esik és a marha nagy ökleivel úgy megvág, hogy három helyen is kirepedt a poám. Itt még kapsosot is rakott az orvos, — mutat az orcájára Gombár. — Hát tudja, Szurok úr, nagyon elszégyeltem magam. Hogy engem az én kölykóm megverjen!... Kezet emeljen rám, mert erősebb!... — Megint hozott egyet a pohárból. Majd hevesen zihálva folytatta.

— Aztán még hogy rám kiabált! Ha nem tetszik, meniek a miliciára, jelentsem föl!... Hogy eleget vertem, azt mondja, harminc évig az asszonyt. »Az anyámat ne üsse meg többet, mert csudát csinálók! Ez mind semmi, amit most kapott, csak még egyszer megüsse!...« — Olyat sóhajtott Gombár, hogy majd szétrepedt a melle. Ez volt a nagy bánat, amitől végre kissé megkönnyebbült, hogy megértő embereknek feltárhatta. »Kinyílt a szemem — mondja nagy hangon a fiam — megvédem ezt a védtelen asszonyt! Nem szégyenli verni szegényt! Hány-szor elverhette, hány-szor sirdogált!« Hát persze, hogy sirt, ha nyelveskedett! A nyelviért kapott mindig! De most én fizettem rá!

Vidák átült Gombár asztalához.

— Nagyon kiokosították, mi? — vigyorított Gombár felé. Neki is szívfájdalmat okoz mindennap, hogy annyi új dolog van a világban. — De a család fő tiszteletét elfelejtette?...

Szurok fejcsóválva hallgatta a lázas ebeszélést. Gombár mostanában talán először érezte, hogy szabadon elmondhatja az életében megért nagy sérelmét és vereségét, mert egyre bizalmasabban tárta ki lelki sebeit.

— Ez a mai fiatalság! Új ember? Taknyos! Én a magam idején apám szeme közé se mertem nézni. És amit apám akart, azt akartam én is. Aztán képzelje, Szurok úr, kihasználják ellenem azt is, hogy az asszony nevén van az ipar. Tudja, egyszer, már régen volt, egy késelés miatt elítéltek, aztán mint büntetett előéletűnek, nem akartak nekem iparendélyt adni. Akkor az asszony nevére váltottuk ki és a házunkat is ráirattuk. Most nem elég, hogy megvert, azt vágta a fiam szemtelenül a fejemhöz: »Ha nem fizetődik ki a fuvarosság, eladjuk a kocsit, lovakat, és maga valami okosabb dolog után néz.« Hát tanfolyamra jár

a bitang és nagyon fönthordja az orrát! Még hogy egy szemet se igyak, hogy mindent nekik adjak! Tán én is tanfolyamokra járok! Ki hallott ilyet, hogy a tulajdon apjának parancsolgat! Hogy én ne igyam el a keresetet, hogy gondoljak a családra is, ne csak a lovakra meg magamra! Hogy legyek ember! Hát nem voltam én mindig ember? Hát elittam valamikor is az egész keresetet? — Most már az asztalt verte Gombár és egészen belevörösödött, és a düh fojtogatta. — Ugy ordított rám a taknyos, hogy a szomszédok is összefutottak! Hogy az ő keresetükből nem uraskodok, nem iszok! A lovak is, és én is csak a fuvarosságból kaphatunk abrakot! Adjak haza! Hogy én nem tudtam férjhez adni a lányaimat! Mert mindent elittam! Hogy a feleségem is ledolgozta a gyerekekért a tíz körmét! És azok a koszos lányok is ruházkodnak ám most! Gyárba járnak, az egyik benne volt az útságbán is, hogy rohammunkás! Rohammunkás, hogy nem szégyenli magát, cégéreskedni? Tán így akar férjhez menni, hogy híres lesz! Oda mennek a lányok is ahová akarnak. Csak a két legkisebb gyerek fél még tülem! A nagyobbak mennek moziba, bálba! Semmi tisztesség! Meg se kérdik, szabad-e? Költik a pénzt! Az anyjuknak tán adnak haza valamit, de az én kezembe egy fillért se ad egyik se! Eladtam az egyik lovat, hogy ne szoruljak rájuk, meg hogy jobban kifizetődjön a fuvarosság. Hova legyek? A házból is kitehetnének! Ki mos, meg főz rám akkor? Pedig este alig tudok otthon a méregtől megszólalni. Odavetem nekik a keresetet: »Netek« és az asszony nyugodtan el meri venni!... Még meg is számolja! Hát ezért is lát olyan ritkán, Szurok úr. Már kocsmába is alig járok. Szégyenbe vert a fiam... És mindent haza kuporgatok. Hozzám fordult ugyan néhány nap múlva, hogy ne haragudjak, én mégis az ő apja vagyok; hogy azt mondja, elhirtelenkedte a dolgot, mert sajnálta az anyját... De én meghúzom magam most is, mert tartok tőle, a nagy maffla ökleivel belémakaszkozhat...

Fölállt Gombár, Kócos hajába húzta a kalapiját és keserűn, lemondóan legyintve fizetett.

Szurok jelentősen rámosolygott.

— Nincs köszönet a mai gyerekekben. Én egyet sem neveltem! Még tán, hogy engem tanigassanak! Igaz-e Vidák úr? Magának sincs gyereke! Nem az lesz a gyerekből, amit faragni szeretnének belőle...

Kint a lovacska már türelmetlenkedett a meleg napon. Gombár lekezelt Szurokkal és Vidákkal, és hogy a szivét megértő embereknek kiönthette, kissé megkönnyebbült lélekkel kilépett a nyugalmat hozó kocsmá ajtaján.

»Hogy sikeresen megvalósíthassuk a nép kommunista nevelését, előmozdíthassuk a szovjet tudományokat, irodalmat és művészetet — megsemmisítő tűz alá kell vennünk a reakciós polgári világnézetet, meg kell gátolnunk minden kísérletet, hogy ez a világnézeti rothadás befurakodjék a szovjet társadalom magasztos és lényes szellemi világába.« (Leonov M.)

ellentámadás sikertelenségbe fulladt, a szatmári béke után győzelmesen bevonul Magyarországra egy érdes, tompa szó, amelynek hangzása hol fogcsikorgatásra emlékeztet, hol arra a hangra, amit a tőkére lecsapó hóhérbárd ad: Habsburg. Elkezdődik az ország német kisajátítása és ettől fogva Magyarország egész legújabb története a nemzeti önállóságért és állami függetlenségért vívott szüntelen harccá válik.

Az 1848-as magyar forradalmat nem az első, de a legjelentékenyebb kísérletnek kell tekinteni, amely arra irányult, hogy egyesítsék a nemzeti erőket nemcsak éppen soron lévő Habsburg ellen, hanem feudális hűbéresei és földmagnásai, az Eszterházyak, Telekiék, Zichyek, Pallaviciniék, Somssichok és a többi hercegek, grófok és bárók ellen akár svábok, akár a magyar nemzet szülőttei.

A forradalmat kivégezte az intervenció, de a nemzet, amely rövid időre megízlelte a szabadságot, soha sem felejtje el a népi uralom lendületes, alkotó örömét. A népi tudat titkos rekeszeiben száz éven át élt a nagy kitörés emlékezete és gyűlte az erők a végleges felszabadításhoz. A történelmi okok és a forradalmi következmények tárgyi emlékeit, amelyek ma a budapesti Nemzeti Múzeumban vannak kiállítva, a nép féltve őrizte a habsburgi önkényuralom éveiben és Horthynak, ennek a szomorúemlékü, flottanélküli, győzelemnélküli, — ha csak nem számoljuk a saját népe felett kivívott véres győzelmet — következőleg lelkiismeretnélküli tengernagynak dicstelen kormányzásán át is.

Az új magyar kormány vezetőivel együtt végigjártuk a jubileumi kiállítás termét, ahol a legkimerítőbb teljességben megtaláltunk mindent: a forradalmi okmányokat és fegyvereket, Kossuth Lajosnak, a forradalom lelkesítőjének felhívásait, Petőfi Sándornak, a forradalom költőjének versfogalmazványait, az akkori szegényes magyar viseletek mintadarabjait és az elnyomók szuronyaitól keresztülődőködött honvédegyenruhákat. És itt állnak mintegy emlékeztetőül a lerázott rabigára, a nasszív deresek, otromba, bizonyára nyikorgó kerekeken, hordozható kalodák, hatalmas abroncsokkal a nyak, derék és a kezek számára hogy a megkínzott netáni idegenkedése ne nehezítse a hóhér lelkes munkáját. És ugyanitt — a falusi kovácsműhelyek készítményei kések és lándzsák hosszú nyeleken, azután a magyar kaszák, amelyeket a nép haragja pánióssá változtatott, éles zsellérkaszák a sok ingyenélő dudvának. — mint megannyi intő jel azok számára, akik megkísérelnék kiragadni a nép kezéből a kiharcolt földet és szabadságot. Évszázadunk különösképp abban különbözik a megelőzőktől, hogy ha egy nemzetnek szuverén határain belül bármi követelnivalója van épsége és méltósága szempontjából, akkor azt halogatás nélkül megszerzi, s ha már megszerezte, keményen tartja kezében. Mindezeknek a hol félelmetes, hol pedig megható, de mindenkor tanulságos ősi erekléknek gyűjteménye még a háború előtt kiegészítődött a Szovjetunió baráti ajándékával: a magyar államnak visszaadott ötvenhat darab 1848-as hadilobogóval.

Ez alatt a három év alatt sok mindenre rájött a magyar nép; minde-nkelőtt arra, hogy a világ melyik táján kell barátokat keresnie. A mindennapos tapasztalatok és a hétköznapi érintkezés szertefoszlatta a Kárpátok túlsó oldalán élő hatalmas gonosz óriásról terjesztett rágalmakat. A titokzatos szomszéd, akit az esztelen ellenséges csaholás teljes harminc esztendőn át hol a vad, megátalkodott barbár medvebőrbe öltöztetett, hol pedig a világot leigázó pokoli szándék csuháját húzta reá — ez a titokzatos szomszéd olyan igazi harcos óriásként mutatkozott be, aki a kézi-tusában kellemesnek éppen nem mondható, de ugyanakkor önzetlen és nyitóllekű a barátságban — mindazok számára, akik hozzá hasonlóan a

békére áhítoznak és saját jólétüket nem a gyengék nyomorára építik. Igen, az oroszok mások lettek, mint 1917-ben voltak és még kevésbé azok, akik 1848-ban voltak. Egyébként akkoriban a haladó Oroszország, az akkori nagy gondolkodókkal: Csernyisevszkijjal, Bjelinszkijjal, Herzennel az élen, szívvel-lelékkel a lángoló Magyarország mellett volt. Ő, korántsem az összes orosz katonának tartották kezüket a fiatal magyar szabadság torkán! Voltak az orosz hadseregben olyanok is, mint Alexej Guszev kapitány, aki titkos összejöveteleken a vele egygondolkodásúakkal meghányta-vetette a magyar felkelőknek nyújtandó segítség lehetőségeit s akit elfogtak majd hat bajtársával együtt bíróság elé állítottak. Guszevet és társait a cári hóhér akasztotta fel Minszkben, 1849 augusztus 16-án...

Népünk mindenkor együttértett a magyar felszabadító mozgalommal és a háború befejezése után, amikor az újjászülető Magyarország új utakra lépett, örült, hogy ezt az együttértését tettekkel is bebizonyíthatja. A mi szovjet embereink voltak azok, akik segítségére siettek Magyarországnak a legsúlyosabb percekben: visszaadták a harcokban szerzett folyami hajókat, a zsákmányolt kórházi hajókat, a zsákmányolt kórházi felszereléseket, mozdonyokat, vasúti kocsikat; javították a budapesti hidakat, hogy megrövidítsék a gazdasági újjáépítés időtartamát; segítettek a háború dúlása után első szántás-vetés megindításában. És hányszor fordult elő, hogy az egykori földesúri birtok felszántásánál az akkor még mozdulatlanságra kárhözhatott magyar ekét ágyúvontatóhoz kötötték, amelyhez az olajat az üzemanyagot is a hadsereg készletéből adták, a kormánykerékhez pedig odaült egy-egy olajos-szurtos, vidám legény, akit valahonnan Tambov vidékéről hozott erre a háború fergetege, s akinek kapóra jött, hogy ismét otthoni mesterségét: a traktorvezetést űzhette... Egyszóval, a magyar munkások és parasztok, az ő munkaösztönükkel ez alkalommal is megtudták különböztetni az igazi együttérzés szavát és tényét a fennhéjázó spekulánsszólamoktól. A bajban nyújtott kenyeret meg sőt nem szokták elfeledni. Ezért fogadták oly melegen és szívélyesen a szovjet küldötteket ebben az országban s az egyszerű, nyiltarcú parasztlányok félelem és tévovázás nélkül húzódtak közelebb, hogy kezetszorítsanak a szovjet küldöttség vezetőjével, a tábornaggal; és tömör, szilárd sorokban jöttek Csepel munkásai, hogy egy-egy szót és mosolyt váltsanak az egykori lugánszki lakatossal; és a tömeg zúgva, lelkesen kiáltotta az ünnepségen: »Eljen Vorosilov!« Eppen ez az ember volt az, aki a sztálini útmutatásokat követve, segített Magyarországnak, hogy a fasiszta iga alóli felszabadítása után talpraállhasson. Négy napon át voltam szemtanúja azoknak a közvetlen megnyilvánulásoknak, melyeknek mindegyike a hazám iránti barátságot tükrözte vissza. Mindezt együtt láttam és hallottam az új demokrácia többi országainak képviselőivel, amelyek küldöttségileg képviseltették magukat a magyarországi ünnepeken. És azoknak a tisztelt birodalmaknak, amelyek tartózkodtak attól, hogy képviseltessék magukat kétségtelenül voltak ott kémjeik, akik — reméljük — nem fogják megtagadni, hogy a fentebb leírtakat igazolják...

Mint ahogy már említettük, nem minden ország — amely pedig kérkedik demokratikus intézményeivel — küldte el követeit, hogy letegyék megemlékezésük koszorúit a magyar nép legjobbainak: Kossuth és Petőfi szobrainak talapzatára. Persze, ilyen vállalkozás bizonyos költségekkel is jár: vasúti jegy Budapestre, elsőrangú szállodai ellátás... meg a virágok, amelyeknek az ára ebben az évszakban még egy kissé borsos.

No de valószínű, hogy nem csupán az állami túlkadások veszélye volt az ami azoknak, az országoknak vezetőit visszatartotta ettől. Tegyük fel, ha Budapesten történetesen az utolsóelőtti Habsburgnak, I. Ferenc

Józsefnek 185. házassági évfordulóját ünnepelték volna, elképzelhető, hogy menyői vakítóan dekoltált paradicsommadár, menyői felfuvalkodott lilataláros pulykakakas repült volna ide, hogy kezetszorítson ezzel a kopasz és kárthozó aggastyánnal, aki semmiben sem volt kiváló, ha csak nem hosszú életkora és dús pofaszakállja révén, amelynek titkát — mint mondják — mindmáig sem tudták megfejteni. A magyarok azonban népi ábrándjaik megvalósulásának napját, nemzeti újjászületésük napját, ennek a dolgos és vitéz népnek oly régóta megénekelt dicsőségét ünnepelték!... Titokban összebeszéltek tehát, hogy önkéntes még átutazó vizumot sem adnak ezekben a napokban a Duna felé... Kérdezzük csak meg őszintén, hány küldöttel volt képviselve például a majdnem kétmilliónyi amerikai magyarság?

És a dolgozók társadalmi egyesületeinek az a néhány képviselője is, milyen viszontagságos úton, egész sor rendörkordon elkerülésével tudta csak elérni azt, hogy feltekinthessen Kossuth egére és Petőfi levegőjét szívhatta. Kettesével, sőt egyesével tudtak csak ide jutni — egyszerűen öltözött, okos, értelmes és büszketekintetű emberek. Olyan benyomást keltek, míha gyalog jöttek volna idáig. Ó, milyen valóban kedvesek voltak a magyaroknak ezek a szerény, kevésbeszédű vendégek... Találkoztunk közöttük svájciakkal, norvégekkel és a minden népek szabadságmozgalmával szemben olyannyira megértő — franciákkal. Ezek között voltak az ellenállási mozgalomban résztvevő hazafiak, sőt egy ismert partizántábornok is. De — bocsánat — egy rendkívüli epizód is lejátszódott itt, amely méltó arra, hogy petitszedéssel nyomják ki a történelem lapjaiban. A budapesti francia követ ugyanis jegyzéket intézett a magyar kormányhoz, amelyben leszögezi, hogy ez a küldöttség nem tekinthető hivatalos küldöttségnek. Amint láthatják, így igyekeztek disszonáns hangokkal megbontani a nemzeti visszaemlékezés népek közötti nemes színióját.

Ennek az esetnek kapcsán lapozzunk csak egy kicsit vissza a történelem tankönyvében. Akárhogy is áll a dolog, a francia tavasz, valahogy rokon a magyar tavasszal. Az Orleans-Bourbon dinasztia megdöntése Párizsban 1848 február 22-én történt és huszonkét nap mulva, szinte a párizsi események visszhangjaként, felharsant Pesten minden cenzurától mentesen. Petőfi »Nemzeti dal«-a és az a bizonyos tizenkét pont: »Mit kíván a magyar-nemzet«. E pontokban, egyéb követelésekkel együtt, hasonlóan a francia követelésekhez, szerepel a hűbérjogok megszüntetése is. Egy és ugyanazon tűz hevíti ezeknek a különböző fajú kortársaknak lelkét. 1871-től kezdve országhatárokon át nemzedékek adják egymásnak kézről-kézre annak a stafétának ki nem alvó fáklyáját, mindaddig, amíg az teljes lángra nem lobban az orosz tavasz ébredését hozó 1917-ben. Ilyen ünnepet franciák nélkül megülni nem lehet. Hogyan eshetett meg akkor mégis ez a nevelés és amellet szomorú félreértés? Hol van hát az a dicsőített »fraternité« — a testvériség? Hol van hát az »amitié« — a barátság — ti merész határontúli legények? Hol van hát? Vagy azt is megtették egy év alatt? Vagy talán nem akartátok magatokra vonni tengerentúli gazdáitok haragját? Hol vannak hát Franciaország hítes bölcsei, azok a híres szocialisták? Mostanában mindig így van ez arrafelé: nagy garral verik a kopott nagydobot; bum — Blum-Blum. — mi a demokratikus tisztesség hívei vagyunk. — A valóságban pedig mi lesz belőle? Nem más, mint valamiféle Win-disch-grätz (emlékezzenek csak az osztrák hercegre, a magyar felkelés elfojtójára), Paskievics, Cavaignac és hozzá még az a jószágos büntető tábornok — Galliefet. — akiről a hálás utókor egy lovaglónadrágfazónt nevezett el... No de semmi baj: a kormányon lé-

vők jönnek és mennek, a népek azonban megmaradnak. Ha láthatatlanul is, de a budapesti ünnepeken mégis ott lengett a többiek között a szabadságszerető Franciaország zászlaja.

Hevesebben dobog a szívünk, valahányszor hatalmas tömegtüntetésen veszünk részt, amikor a tömegek tisztában vannak a maguk erejével és a saját könyökükben érzik lelkesedésük egész lendületét. Budapesten két ilyen tüntetést álltunk végig. Március 14-én este fáklýsmenet vonult a Nemzeti Múzeumhoz. Harsogtak a fúvószenekarok és a felriaszított budapesti verebek megszámlálhatatlan rajai nagy zajjal vándoroltak fáról-lára minél inkább közeledett a hanglavina; volt bennük valami a városi gyerekekből akik a zenekar előtt szaladgálnak és bámulják a harsogó, szillogó rézcsofát. . . . Kissé laza oszlopokban, de már ütemes lépésben. Szóló- és harsogó vezetői: éltefő jelszavakkal az ajkukon, vonultak az iskolagyerekek és serdülők egyenesen bele a reflektorfénybe. Felnöttekkel vegyesen meneteltek a magas épületek között és mintha sötét alagútban törtek volna elő, ki a világosságra. Valahogy hangsúlyozottan történelmi szimbólumot láttam ebben a nagyszerű menetben. Azt mondták nekem, hogy mindegyik megye, a köztársaság minden egyes területe 70—70 képviselőt küldött ide és a budapesti hajógyárak, a csepeli gépgyárak munkásaival együtt vonultak ki a somogyi, békési és hajdúsági parasztok arról a vidékről, ahol valaha Petőfi tanult és dolgozott itt voltak a dunántúli bányászok, a magyar Zaporozsje: Diósgyőr vasasai, molnárok, dunai matrózok, dorogi, tatányai, pécsi és salgótarjáni szénbányászok textilipari munkások és azok a hidépítők, akiket a köztársasági elnök a magyar munkásosztály élcsapatának nevezett, mert három év alatt több mint ezer hidat építettek újjá, közöttük olyanokat, mint a tiszai és a dunai hidak. . . . Sokan voltak és olyan komoran, méltóságteljesen vonultak, mintha országos jelentőségű megbízást teljesítettek volna, mintha érezték volna vállukon a felelősséget hazájuk holnapjáért, súlyos felelősséget, de mégsem súlyosabbat annál a »borjúnál«, amellyel hátukon az utolsó Habsburg és a gyalogos admirális kergette keletre bátyjukat, apjukat, — igen komoly felelősséget, de olyat, amely szárnyakat ad az embernek és amely könnyen repüléssé változtatja a harcos egyenletes menetelését. . . .

Ugyanezek az emberek gyűltek össze másnap a parlament előtt. Itt a köztársasági elnök, a külföldi delegációk. Rákóczi bronz lovasszobra és a Kossuth szobor előtt zajlott le az az ünnepi nagygyűlés, amely elemi erővel egy nagy magyar egységparádévá bontakozott ki. A nép az emelvény körül szorongott, háztetőkön, erkélyeken állt, mögöttük pedig a nemzetiszínű zászlók és piros lobogók tarka tömegében tódultak a térre újabb tüntetők. Körülbelül félmillió ember fordult meg a téren ezekben az órákban. Ez a tér különösen szépnek látszott a hűvös márciusi nap csendes várakozással teljes reggelén. A köröskörül álló, esztergomi és kőbányai mészkőből emelt díszes, szigorú és a háború által alig érintett épületek szürke négyszöge rendkívül impozáns hatást tesz. Az emelvényen Magyarország legismertebb emberei foglaltak helyet, akikre a nép rábízta sorsát, akiket a legmelegebb ünneplésben részesített és akik a több, mint húszéves Horthy-uralom alatt magatartásukkal kivívták azt a jogot, hogy ezen a reggelen, itt ezen a téren beszéljenek a néphez. A nép tisztában van azzal, hogy melyik az a külföldi állam, amely a nagyvilágban védelmezi az ő munkás érdekeit. A szónokok beszédeit egyre-másra szakította meg a viharos éljenzés.

— Éljen Sztálin! Ez a név úgy csengett itt, mint a népek közös jelszava, mint az a szó, amely megoltalmazza őket a ravasz csábításoktól, a könnyű sikerektől és a súlyos történelmi hibáktól. — Éljen Molotov! Éljen Vorosilov! Éljen Rákosi! . . .

A sokezer torokból feltörő kiáltás, a harci menetelés ütemét vette fel és a szónoknak várnia kellett, amíg a nép befejezi északkeleti nagy szomszédja iránti bizalmát és barátságát bizonyító viharos tüntetését. Nem kevésbé fontos mozzanata volt a tüntetésnek a Nemzeti Dal elszavalása, amelyet Petőfi száz évvel ezelőtt talán éppen ebben az órában, ebben a percben szavalt el. A Nemzeti Dal Major Tamás, a kiváló színész szavalta. Nehéz volt a feladata, mert a nép legnagyobb költőjének és néptribunjának szellemét akarta kiérezni a költeményből.

— Talpra magyar!... A magyarok istenére esküszünk, esküszünk, rabok tovább nem leszünk!... Az esküsző visszhangként zúgott végig a tömegben. Ez a nemzet hangja volt, amelyet a magyar nép minden fia meghall, bárhol legyen is.

— Esküszünk, esküszünk!

Ekkor eszembe jutott, mi lenne a sorsa annak, aki a nép e szent ujjongásának tetőpontján el merné kiáltani a Habsburgok vagy Horthy szennyes nevét, Horthyról éppen azokban a napokban közölték egyébként, hogy Münchenben él és virul befolyásos tényezők pártfogása alatt és ebédeken vesz részt. A tegnapi Magyarország kísértetei között még Ottó, a legutolsó Habsburg is él sőt suttyomban kilincselget, hogy visszaszerezze a Habsburgok elvesztett trónját. Mivel 8—9 testvérét és a tetejében még legfenségesebb mamáját, Zitát is el kell tartania, semmi kifogás sem volna az ellen, hogy visszatérjen a napjainkban kissé veszélyes, de azért még mindig jól jövedelmező foglalkozáshoz, mint amilyen az egyeduralkodó király »állásak». Ennek az elsüllyedt világból visszamaradt társaságnak a fő ideológusa, a magyar reakció nagymestere, Eckhardt Tibor, aki idestova egy éve hozzáillő cimborát kapott Nagy Ferenc személyében. Most azokra a napokra gondolnak, amikor együtt irtották a magyar hazafiakat....

Mi láttuk és hallottuk Magyarországot ezen a négy napon. Figyelték azt természetesen a fentemlített régi kiskirályok cinkosai is. Ha pedig látták, akkor biztosan fel is jegyezték a Nemzetközi Megfigyelő és Vörös Rém Elhárító illetékes osztályán. Hogy kiegészítsem adataikat, elmondok egy találkozást, amely valószínűleg kikerülte figyelmüket.

Elutazásunk napján a köztársasági elnök meghívására a Balatonra utaztunk.

Nekünk is nagy kedvünk volt megtekinteni a nevezetes helyet, amelyci már Ludendorff is az impérium szívéhez vezető veszedelmes útjének tartott, és ahol később Tolbuchin felmorzsolta és szétszórta a német védelem jobbszárnyát.... Először zápor jött, amelyre szükség is van ebben az időben, de azután szél kerekedett és rózsaszínűvé vált a messzeség. Székesfehérvár után mindjárt egy falusi vásár mellett haladtunk el. Rengeteg tehén állt ott, eladásra hajtották ide őket. Kiszálltunk a gépkocsiból és azonnal közrefogott bennünket az egyszerű magyar parasztok sokasága, akik nagyon hasonlítottak a mi — poltavai vagy csernyigovi — parasztjainkhoz. Felismerték az elnököt, Vorosilov marsallt, Rákosit, akik elkísértek bennünket az utazásra. Baráti és közvetlen lelki melegség áradt végig az emberek sorain. Egyszer csak egy természetes, még elég friss öregasszony egy zsinóron függő zacskócskát húzott elő kebléből és kivette belőle a Magyar Kommunista Párt jelvényét és megmutatta Rákosinak. Nem mindenki húzta elő a jelvényét. Nem. Csak egyedül az öregasszony! De milyen megindulás és mérhetetlen együttérzés tükröződött a körülálló parasztok szemében; köröskörül mindenki elmosolyodott és felkiáltott a számunkra érthetetlen nyelven. Még a ma született gyermek előtt is világos, hogy ez nem volt benn az ünnepség hivatalos programjában, de részemről nem lett volna helyes, ha eltitkolom olvasóm előtt. Hisz ekkor

olyan homályosnak és távolinak tünt előttem a félig feledésbe merült osztrák-magyar király, aranykoronával a fején, hermelinpalástban, aki ennek a szabad magyar asszonynak az anyját deresre húzatta és száz kemény ütést méretett rá parádés pálcájával, hogy felhagyjon »értelmetlen«
álmodozásaival.

A szovjet népnek az 1848-as hősök emléke iránt érzett részvétét fejeztük ki, mikor elhelyeztük virágainkat budapesti emlékműveik talapzatánál. Ugyanezen a napon a köztársasági elnök is megkoszorúzta a fasiszta rabságból Magyarországot felszabadító szovjet hősök emlékművét. Nagy történelmi gondolat rejlik a különböző időben, de lényegében a népek egy és ugyanazon szabadságáért elesett hősök emlékének kölcsonös megbecsülésében. . . . Felkerestük az idegenben eltemetett harcosaink sírjait is. Szótlanul mentünk el az egyedülálló és közös sírhalmok fejfái között. A mindenütt egyformán süttő napocska felmelegíti a halványzöld téli füvet, amely alatti harcos szovjet ezredesek, őrmesterek és egyszerű közkatonák aluszszák örök álmukat, — víg legények voltak ezek, akik a Kubán mellől, a Jeniszej vidékéről, valahol a Volögda alól jöttek. . . . Vitéz, bámulatra és tiszteletre méltó emberek pihennek a ti hazátokban, magyarok! Nem hiú harci dicsőség keresése és kivívása végett jöttek el tihozzatok, egészen idáig, hanem azért, mert kergetniök kellett a mi közös kíméletlen ellenségünket. Ezek a szovjet harcosok úgy éltek, hogy nem hajoltak meg a sors előtt és harcshoz illően állva halltak meg. Órizd meg őket magyar föld!

. . . . Van egy nagy vén, össze-vissza repedezett sziklahegy Budapesten a Lánchíd közelében, hatalmas erőddel a tetején. Ez a sziklatömb majdnem 300 méternyire emelkedik Budapest fölé. Itt emeltek emléket a szovjet harcosoknak. A magas talapzaton az országot megszemélyesítő ifjú nő szobra áll, bronz páлмаágot emel feje fölé, hogy megkoszorúzza vele a teljes életnagyságban megörökített szovjet katonákat örök dicsőségükért. A harcos tekintete zord, egyenesen délfelé tekint, amely irányba, majdnem a délkör mentén futnak a Duna hullámai is. A száz kilométernyi terület méltó látóköre a harcosnak.

A közelben terül el Budapest kilencedik ipari kerülete, mögötte Csepel munkásnegyedeivel és azokon túl az egész magyar Dunántúl. Szántóföldjei most csendesek és kihaltak, ekevágta barázdáit a távolból teleírt papírosnak vélnéd. . . . Egy elkésett szántóvető ember az utolsó vonalat huzza rajta végig. Lová mögött ballagva félrepillant egy vasroncsra, egy kilőtt német tank óriási hullájára. A tavaszi szellő rozsdapikkelyeket perget le erről a szörnyetegről. A földműves a szántóföld végén, — amely most már a *ő szántóföldje* — felemeli fejét, leveszi kalapját és letörli arcáról az izzadságot.

Valahova észak felé tekint, mintha a felhőkön és repülő madarakon túl akarna látni. . . . Közvetlen, meleg mosoly ül ajkaira. . . . És ha már a bronz-óriás látja őt ily messziről, egész biztos, hogy a szántóvető is látja a köpenyes szovjet harcost, látja az emlékművet, amelyet magyarok lá-
lája emelt a budapesti sziklahegyen.